

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้การจัดการอาชีวศึกษา การอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการหรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 20) และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 เล่มที่ 125 ตอนที่ 43 ก ราชกิจจานุเบกษา ให้ไว้ ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2551 ในหลักกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อควบคุมดูแลการจัดการอาชีวศึกษา รวมทั้งการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา ซึ่งการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพนั้น ถือเป็นกระบวนการผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มผลผลิตและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศ ให้ได้ระดับมาตรฐานสากล ทำให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพโดยอิสระและพึ่งตนเองได้นอกจากนี้สมควรกำหนดให้มีสถาบันการอาชีวศึกษาซึ่งเป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญา และเป็นนิติบุคคลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีการจัดการอาชีวศึกษาที่ดำเนินการอย่างเป็นเอกภาพในด้านนโยบายและมีการกระจายอำนาจไปสู่ระดับปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในทุกระดับมีคุณภาพและประสิทธิภาพเกิดผลดีแก่ประชาชนโดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา อันจะเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ

การพัฒนาประเทศรูปแบบใหม่ ให้ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ โดยการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของภูมิภาค โดยนำระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ มาใช้ในการพัฒนาขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ การพัฒนาการอาชีวศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาดำเนินนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดปรับบทบาทการจัดการศึกษาผลิตกำลัง คนให้สอดคล้องกับแต่ละท้องถิ่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ เขตพัฒนาอุตสาหกรรมหลักของรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดและแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด รวมทั้งสนองความต้องการของสถานประกอบการอันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนการอาชีวศึกษาสันับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11(2) แห่งพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้ง การรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาและมาตรา 13 วรรคหนึ่ง การรวมสถานศึกษาเพื่อจัดตั้งเป็นสถาบัน ให้กระทำได้โดยคำแนะนำของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคำนึงถึงการประสานความร่วมมือให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และมาตรา 14 ในกรณีที่มีความเหมาะสมหรือมีความจำเป็นจะจัดตั้งสถาบันเพื่อดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ทั้งนี้โดยให้ออกเป็นกฎกระทรวง

ดังนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหาร อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจากการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 (กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร อุทัยธานี)

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนรายด้าน ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์การทำงาน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังนี้

1. เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ในด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4

2. เป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ในการนำไปใช้วางแผนเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีศักยภาพในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าตามกรอบแนวความคิดของ ฮอลลิงเจอร์ และมอร์ฟี (Halling and Murphy) (Hallinger and Murphy, 1985, pp. 221-224 อ้างอิงใน วีรชาติ วิลาศรี, 2550, หน้า 40-50) ซึ่งได้เสนอองค์ประกอบของพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการหรือภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 3 องค์ประกอบ 11 ด้านได้ดังนี้

1.1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา

1.1.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา

1.1.2 ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา

1.2 การจัดการด้านการเรียนการสอน

1.2.1 ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอน

1.2.2 ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร

1.2.3 ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

1.3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

1.3.1 ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน

1.3.2 ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด

1.3.3 ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู

1.3.4 ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ

1.3.5 ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานวิชาการ

1.3.6 ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 81 คน และครูผู้สอน ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 จำนวน 743 คน รวมทั้งสิ้น 824 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 ปีการศึกษา 2552 ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 81 คน และครูผู้สอน ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 จำนวน 254 คน รวมทั้งสิ้น 335 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร (Variables) แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่

3.1.1 ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้สอน

3.1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน

- 1) น้อยกว่า 10 ปี
- 2) ตั้งแต่ 10 – 20 ปี
- 3) มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

3.2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ 11 ด้าน ได้แก่

- 1) การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา
 - ก. ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา
 - ข. ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา
- 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน
 - ก. ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน
 - ข. ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร
 - ค. ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน
- 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา
 - ก. ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน
 - ข. ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด

- ค. ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู
- ง. ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ
- จ. ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ
- ฉ. ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการกระทำที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความสามารถในการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จได้แก่

1.1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดกรอบขอบเขตของงานที่สถานศึกษา ต้องรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาและการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา

1.1.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดเป้าหมายทางด้านวิชาการของสถานศึกษา โดยเน้นประเมินความต้องการของครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการมีส่วนร่วมของทีมงานในสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูและคณะกรรมการพัฒนาวิชาการของสถานศึกษา

1.1.2 ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา หมายถึง การประชุมชี้แจง จัดทำโปสเตอร์ หรือป้ายประกาศ การแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ การสื่อสารระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.2 การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของครู การเรียนของนักเรียนและการประสานงานการเรียนการสอน ได้แก่ การนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตรและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

1.2.1 ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน หมายถึง การนิเทศ ติดตามและประเมินผลด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของครู ให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งได้แก่ การเยี่ยมเยียนอย่างไม่เป็นทางการ การสนับสนุนด้านการสอนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูผู้สอนด้วยกัน การให้ผลย้อนกลับ และการให้ผลย้อนกลับแก่ครูทั้งทางด้านการนิเทศและการประเมินผล

1.2.2 ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบ ในการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตร พฤติกรรมการประสานงานกับครูในด้านการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ ให้เกิดผลตาม จุดประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา

1.2.3 ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน หมายถึง การพบครูผู้สอนเป็น รายบุคคล เพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องของความก้าวหน้าด้านการเรียน การตรวจสอบ ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียน นักศึกษาอย่างใกล้ชิด และนำผลคะแนนทดสอบไปใช้เป็น ข้อมูลในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา การประเมินด้านการสอน การประเมินหลักสูตรและ การวางแผนพัฒนาผู้เรียน

1.3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการ จัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้แก่ การควบคุม การใช้เวลาในการสอน การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานทางวิชาการ และการจัดให้มีสิ่ง ส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

1.3.1 ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน หมายถึง การควบคุมการใช้เวลาใน ห้องเรียนของครูให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การตรวจเยี่ยมชั้น เรียน การควบคุมกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้การเรียนการสอนในห้องเรียนหยุดชะงักลง

1.3.2 ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด หมายถึง การที่ผู้บริหาร มีปฏิสัมพันธ์ อย่างไม่เป็นทางการกับครูและนักเรียนซึ่งจะทำให้รับทราบข้อมูลมากมายในด้านความ ต้องการของนักเรียนและครู ผู้บริหารจะมีโอกาสสื่อสารเป้าหมายระดับต่างๆ ของสถานศึกษาให้ นักเรียนและครูทราบ

1.3.3 ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู หมายถึง การสร้างแรงจูงใจ เพื่อชักจูงหรือ ผลักดันให้ครูมีพฤติกรรมในการทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการ ให้ผลตอบแทน ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

1.3.4 ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ หมายถึง การส่งเสริมและเพิ่มพูนความ ถนัด ทักษะและความสามารถของครูให้ปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ แจ้งข่าวสารหรือเผยแพร่ บทความ การส่งเสริมให้เข้ารับการศึกษาอบรม การสัมมนาและการศึกษาเอกสารต่างๆ

1.3.5 ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ หมายถึง การกำหนดกฎเกณฑ์ มาตรฐานด้านการเรียนของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นหรือช่วงชั้นให้มีความชัดเจนโดยมี

คณะกรรมการพัฒนาวิชาการของสถานศึกษาเป็นผู้ที่จะรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานรวมถึงนำเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพด้านการเรียนของนักเรียน นักศึกษามาใช้ ประกาศเกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3.6 ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมบรรยากาศ ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนโดยจัดระบบของการให้แรงเสริมเป็นรางวัลอย่างเด่นชัดและเป็น ทางการแก่นักเรียนที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนดีและนำชื่อเสียงมาสู่สถานศึกษา เช่นการยกย่อง ชมเชย การประกาศเกียรติคุณ จัดนิทรรศการและประชาสัมพันธ์

3. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน กำหนดเป็น 3 ช่วงคือ

3.1 น้อยกว่า 10 ปี

3.2 ตั้งแต่ 10 – 20 ปี

3.3 มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

4. ตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง การจำแนกข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ตาม หน้าที่รับผิดชอบ กำหนดเป็น 2 กลุ่มคือ

4.1 ผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุม ดูแล บริหารงาน ในสถาบันการอาชีวศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

4.2 ครู หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนในสถาบันการอาชีวศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคเหนือ 4 ได้แก่จังหวัด กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร และอุทัยธานี

5. สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 หมายถึง สถานศึกษาที่อยู่ในสังกัด สำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร และอุทัยธานี

6. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาตาม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และปริญญาตรีสาย ปฏิบัติการ

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคเหนือ 4 ไม่แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคเหนือ 4 ไม่แตกต่างกัน